

4. Тупак Амару. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Тупак_Амару_\(рух\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Тупак_Амару_(рух)).
5. Поліція Бразилії підтвердила факт вбивства посла Греції. URL: <https://www.unian.ua/world/1706212-politsiya-braziliji-pidtvrdila-fakt-vbivstva-posla-gretsiji.html>.
6. Американські дипломати на Кубі стали жертвами «акустичної атаки». *Мультимедійна платформа іномовлення України*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2283117-amerikanski-diplomati-na-kubi-stali-zertvami-akusticnoi-ataki-cnn.html>.
7. Збройний конфлікт в Ємені. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Збройний_конфлікт_в_Ємені_\(2014-2015\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Збройний_конфлікт_в_Ємені_(2014-2015)).
8. Як убивство посла Росії вплине на відносини Москви й Анкари? URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/28187254.html>.
9. The History Guy: Iran–U.S. Hostage Crisis (1979–1981). URL: https://www.historyguy.com/iran-us_hostage_crisis.htmls.
10. State of the Union Address by President Carter. *Air Force Magazine*, January 23, 1980. URL: <http://www.airforcemag.com/Pages/HomePage.aspx>.
11. Конвенція про запобігання та покарання злочинів проти осіб, які користуються міжнародним захистом, у тому числі дипломатичних агентів від 14 грудня 1973 року. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_389.
12. Конопляник О.С. Адміністративно-правове регулювання охорони дипломатичних представництв іноземних держав в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2015. 259 с.
13. Основи дипломатичної та консульської служби. URL: http://www.biglibrary.com.ua/book/43_Osnovi_diplomatichnoi_ta_konsyulskoi_slyjbi/4159_Rozdil_3_Stryktura_i_personal_diplomatichnogo_predstavnictva.
14. Young W. Embassy Security: From the Outside In. Santa Monica : RAND Corporation, 2013.

ФЕТЬКО Ю. І.,

асистент кафедри міжнародного права
юридичного факультету
(ДВНЗ «Ужгородський національний
університет»)

УДК 342.25-047.37:327+061.1ЄС

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ: АКТУАЛЬНІСТЬ І СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ

Стаття присвячена питанням стану наукового розроблення проблематики міжнародного співробітництва місцевих органів публічної влади України. Аналізуються наукові дослідження зазначеної проблематики, окреслено питання, вивчені наукою. Спираючись на наукові здобутки попередників, висвітлено ті аспекти, які залишилися поза межами досліджень і потребують вирішення.

Ключові слова: Рада Європи, Європейський Союз, місцеві органи публічної влади, транскордонне співробітництво, міжтериторіальне співробітництво, єврорегіон, європейське об'єднання територіального співробітництва, об'єднання єврорегіонального співробітництва.

Стаття посвящена вопросам состояния научной разработки проблематики международного сотрудничества местных органов публичной власти Украины. Анализируются научные исследования указанной проблематики, обозначены вопросы, которые изучены наукой. С опорой на научные достижения предшественников освещаются те аспекты, которые остались за пределами исследований и требуют решения.

Ключевые слова: Совет Европы, Европейский Союз, местные органы публичной власти, трансграничное сотрудничество, межтерриториальное сотрудничество, еврорегион, европейское объединение территориального сотрудничества, объединения еврорегионального сотрудничества.

The article is devoted to issues of the state of scientific development of the problems of international cooperation of local authorities of public power of Ukraine. The scientific researches of the mentioned problem are analyzed, the questions, which are studied by science, are outlined. Relying on the scientific achievements of predecessors, the aspects that are beyond the scope of the research and need to be addressed are outlined.

Key words: Council of Europe, European Union, local authorities of public power, transfrontier cooperation, interterritorial cooperation, Euroregion, European Grouping of Territorial Cooperation, Euroregional Co-operation Groupings.

Вступ. Останнім часом місцеві органи публічної є активними учасниками міжнародного співробітництва. Сьогодні не виникає сумнівів, що основними перевагами такого співробітництва місцевих органів публічної влади нашої держави з місцевими органами публічної влади держав – членів Європейського Союзу є те, що дане співробітництво дозволяє їм залучати кошти з фондів Європейського Союзу, і, відповідно, це сприяє соціально-економічному розвитку відсталіх регіонів.

Визначення стану наукового розроблення проблематики будь-якого процесу або явища не можемо здійснити без аналізу наукової літератури за цією тематикою. Систематизування наукових досліджень є одним із методів, який використовують вчені щодо визначення стану наукового розроблення проблематики.

Здійснений аналіз праць вітчизняних вчених із проблематики міжнародного співробітництва місцевих органів публічної влади дозволить систематизувати теоретичні напрацювання щодо теми нашого дослідження, що дозволить визначити окремі сторони об'єкту дослідження, які потребують подальшого вивчення.

Постановка завдання. Відповідно, метою даної статті є дослідження сучасного стану наукового розроблення проблематики міжнародного співробітництва місцевих органів публічної влади.

Результати дослідження. Розвитку і становленню міжнародного співробітництва місцевих органів публічної влади присвячені праці таких вчених, як: Бабанська О.В. [1], Белевцева В.В.[2], Коцан Р.І. [3], Мельник Л.А. [4], Митко А.М. [5], Самойленко Н.С. [6], Стрижакова А.Ю. [7] та ін.

Слід відзначити, що розвиток міжнародного співробітництва місцевих органів публічної влади пройшов довгий шлях свого становлення. Однак звертає на себе увагу те, що, досліджуючи розвиток і становлення цього співробітництва, вчені по-різному розробляють його періодизацію. В основному – як історичного, політологічного або економічного явища.

Також науковцями переважно здійснено дослідження щодо розвитку і становлення одного з видів міжнародного співробітництва місцевих органів публічної влади – це транскордонне співробітництво. Що стосується іншого, відмінного виду співробітництва від транскордонного, міжтериторіального співробітництва місцевих органів публічної влади, то він взагалі є малодослідженим.

Не винятком є й суб'єктний склад цього співробітництва. Щодо суб'єктного складу, то одному з видів міжнародного співробітництва, транскордонному, присвячені праці таких вчених, як: Вишняков О.К. [8], Жилінкова І.В. [9], Захаров С.О. [10], Камінська Н.В. [11], Колодяжна В.В. [12], Ланго В.Т. [13], Мікула Н.А. [14], Попова І.А. [10], Сидоренко Н.О. [15], Софій О.С. [16], Тимченко Р.І. [17], Циклаурі О.Б. [18], Чистякова Ю.В. [19] та ін.

Однак, незважаючи на теоретичні напрацювання вчених щодо суб'єктного складу такого співробітництва, серед дослідників ведуться дискусії. На предмет того, хто в праві бути суб'єктом цього співробітництва, а хто – ні.

Із приводу суб'єктного складу цього виду співробітництва є різні думки. До прикладу, одними вченими пропонується включити до числа суб'єктів цього співробітництва учасників співробітництва, комунальні підприємства та господарські товариства, які підконтрольні органам місцевого самоврядування. Іншими пропонується виключити з переліку суб'єктів даного співробітництва місцеві державні адміністрації, оскільки таке співробітництво не стосується органів виконавчої (державної) влади, що діють при таких громадах.

Що стосується суб'єктного складу іншого відмінного виду міжнародного співробітництва, міжтериторіального співробітництва, то він є недослідженим.

Як із приводу суб'єктного складу, є й дискусії серед вчених із приводу компетенції місцевих органів публічної влади у сфері міжнародного співробітництва.

Компетенції місцевих органів публічної влади у сфері міжнародного співробітництва присвячені праці Вишнякова О.К. [8], Волошина Ю.О. [20], Жилікової І.В. [9], Козлової Л.В. [21], Мікули Н.А. [22], Папаяні С.В. [20], Петренко О.М. [23], Сидоренко Н.О. [15], Циклаурі О.Б. [24], Чистякової Ю.В. [19], Чмир О.С. [25] та ін.

На думку деяких вчених, не до кінця є зрозумілим питання щодо компетенції місцевих органів публічної влади у сфері міжнародного співробітництва. Вони відзначають, що компетенція місцевих органів публічної влади у сфері міжнародного співробітництва наразі не визначена за законодавством нашої держави.

Зрештою, будь-яке співробітництво реалізується у формах. Не винятком є й міжнародне співробітництво місцевих органів публічної влади. Форми міжнародного співробітництва місцевих органів публічної влади, зокрема таких його видів, як транскордонне та міжтериторіальне співробітництво, досліджували Бутирська І.В. [26], Вишняков О.К. [27], Каштинський Є.О. [28], Лебедева А.Ю. [29], Мельник Л.А. [4], Мікула Н.А. [30], Приходько В.І. [31], Тимченко І.Р. [32], Толканов В.В. [30] та ін.

Однак немає єдності думок серед вчених щодо розуміння форми спільного органу співробітництва місцевих органів публічної влади. Вони дещо розходяться щодо форми спільного органу співробітництва, який утворюється угодою про співробітництво між місцевими органами публічної влади з метою підтримки міжнародного співробітництва, зокрема такого як транскордонне та міжтериторіальне співробітництво.

Отже, деякі вчені вважають, що спільним органом співробітництва місцевих органів публічної влади є єврорегіон, асоціації, структурний підрозділ органів влади тощо. Зустрічається також ототожнення вченими єврорегіону з об'єднанням єврорегіонального співробітництва.

На думку одних вчених, об'єднання єврорегіонального співробітництва є органом транскордонного співробітництва. А на думку інших, їх переважна більшість, і вони вважають, що об'єднання єврорегіонального співробітництва є не тільки органом транскордонного, а й є органом міжтериторіального співробітництва місцевих органів публічної влади.

Безумовно, таке співробітництво місцевих органів публічної влади нашої держави з місцевими органами публічної влади держав – членів Європейського Союзу не може бути ефективним без вивчення досвіду співробітництва місцевих органів публічної влади держав – членів Європейського Союзу.

Сьогодні місцеві органи публічної влади нашої держави все активніше співпрацюють із місцевими органами публічної влади держав-членів Європейського Союзу. Наприклад, укладаючи угоди про співробітництво та в рамках інституційних форм такого співробітництва.

Досвіду співробітництва місцевих органів публічної влади держав – членів Європейського Союзу в рамках інституційних форм співробітництва присвячені праці таких вчених, як Гревцев О.О. [33], Демидюк О.П. [34], Засядко В.В. [14], Калат Я.Я. [34], Кіш Є.Б. [35], Коваленко Є.О. [33], Кулчар І.Ф. [36], Лутчак В. [37], Мікули Н.А. [30], Толкованов В.В. [30] та ін.

Однак вони вивчали досвід співробітництва місцевих органів публічної влади держав – членів Європейського Союзу в рамках інституційної форми одного з видів міжнародного співробітництва місцевих органів публічної влади, транскордонного співробітництва – це єврорегіон,

Сьогодні менш дослідженою є інституційна форма такого співробітництва місцевих органів публічної влади держав – членів Європейського Союзу, як європейське об'єднання територіального співробітництва. А за участі в цій інституційній формі співробітництва місцевих органів публічної влади третіх країн, до прикладу таких, як місцеві органи публічної влади нашої держави, взагалі є малодослідженою.

Зрештою, законодавче і нормативно-правове забезпечення має важливе значення для будь-якої сфери відносин, не винятком є й сфера відносин, яка стосується міжнародного співробітництва місцевих органів публічної влади.

Законодавчому і нормативно-правовому забезпеченню присвячені праці таких вчених, як: Барвенко Я.В. [38], Волошин Ю.О. [20], Демченко І.С. [39], Коваленко Є.О. [40], Кощан Р.І. [3], Ланго В.Т. [13], Монастирний В.М. [41], Папаяні С.В. [20], Петренко О.М. [23], Петришин О.О. [42], Петришина М.О. [42], Ренькас Т.І. [43], Соболь І.І. [44], Стрижиченко Н. [45] та ін.

Отже, серед вчених не перестають вестися дискусії щодо законодавчого та нормативно-правового забезпечення міжнародного співробітництва місцевих органів публічної влади. Зрештою, вченими відзначається, що в нашій державі існують законодавчі акти для функціонування міжнародного співробітництва місцевих органів публічної влади. Однак відсутня гармонізація вітчизняних нормативно-правових актів у відповідності до європейських правових стандартів у даній сфері.

На вдосконалення механізму правого регулювання міжнародного співробітництва місцевих органів публічної влади у свої працях вказували такі вчені, як: Антошкіна Л.І. [46], Бойко Ю.В. [47], Засядко В.В. [14], Колодяжна В.В. [12], Ланго В.Т. [13], Мікула Н.А. [14], Прокопенко Л.Л. [48], Рудік О.М. [48], Циклаурі О.Б. [18], Чмир О.С. [25], Шумляєва І.Д. [48] та ін.

Вченими відзначається, що, незважаючи на ратифіковані міжнародно-правові документи, що стосуються даної сфери правових відносин, Європейську рамкову конвенцію про транскордонне співробітництво, Додаткові протоколи до неї та Європейську хартію місцевого самоврядування, на законодавчому рівні не визначено, між якими суб'єктами і в яких формах реалізується міжтериторіальне співробітництво.

Висновки. Таким чином, аналіз наукових розроблень вітчизняних вчених дає змогу встановити, що юридичною наукою сьогодні недостатньо уваги приділяється дослідженню проблем міжнародного співробітництва місцевих органів публічної влади, зокрема транскордонного та міжтериторіального співробітництва.

Потребують дослідження історико-правові передумови розвитку і становлення міжнародного співробітництва місцевих органів публічної влади, зокрема транскордонного та міжтериторіального співробітництва; суб'єктний склад цього співробітництва, його компетенція в даній сфері та форми реалізації співробітництва.

Не менш важливим є дослідження досвіду вказаного співробітництва місцевих органів публічної влади держав – членів Європейського Союзу, оскільки в нинішніх умовах місцеві органи публічної влади нашої держави все частіше співпрацюють із ними та оскільки відсутня гармонізація вітчизняних нормативно-правових актів у відповідності до європейських правових стандартів у названій сфері.

Список використаних джерел:

1. Бабанська О.В. «Транскордонне співробітництво України з країнами-членами ЄС за умов економічної асоціації». URL : http://scc.univ.kiev.ua/upload/iblock/bb5/dis_Vabanska%20O.V..pdf.
2. Белевцева В.В. Правові аспекти прикордонного співробітництва на регіональному рівні : дис.... канд. юрид. наук : 12.00.11 / Інститут законодавства Верховної Ради України. Київ, 2008. 193 арк. С. 76–78
3. Коцан Р.І. Правова база українсько-польських транскордонних відносин та її розвиток в історичному контексті державотворення. URL : <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/34088/110-Kotsan.pdf?sequence=1>.
4. Мельник Л.А. Європейський досвід управління розвитком транскордонного співробітництва. URL : http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/2_2018/30.pdf.
5. Митко А.М. Інформаційне забезпечення транскордонного співробітництва України: теоретичні аспекти. URL : http://esnuir.eunu.edu.ua/bitstream/123456789/4833/1/inf_zab_monograf.pdf.
6. Самойленко Н.С. Розробка теоретичних засад транскордонного співробітництва країнами Європейського Союзу (1949–2009 рр.). URL : irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe.
7. Стрижакова А.Ю. «Механізми державного управління розвитком транскордонного співробітництва між Україною та країнами Європейського Союзу». URL : http://dsum.edu.ua/upload/diser/011_Stryjakova/dis.pdf.
8. Вишняков О.К. Правові аспекти транскордонного співробітництва між територіальними громадами або владами. URL : irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe.
9. Жилінкова І.В. Транскордонне співробітництво суб'єктів місцевого самоврядування. URL : http://dspace.nulau.edu.ua/bitstream/123456789/2469/1/Zhylinkova_74.pdf.
10. Попова І.А., Захаров С.О. Теоретичні підходи до визначення міжрегіонального співробітництва. URL : <http://dspace.nuph.edu.ua/bitstream/123456789/15840/1/60-63.pdf>.
11. Каминская Н.В. Тенденции развития института международной правосубъектности территориальных общин, их органов власти. URL : <https://sibac.info/conf/law/xx/31074>.
12. Колодяжна В.В. Роль органів місцевого самоврядування (ОМСВ) у розвитку інформаційного транскордонного співробітництва України та Республіки Польща. URL : <http://ippi.org.ua/sites/default/files/11kvvurp.pdf>.
13. Ланго В.Т. Механізми державного управління сталим розвитком регіонів на засадах регіонального та транскордонного розвитку. URL : http://dsum.edu.ua/upload/diser/006_lagno_lagno_dis.pdf.
14. Мікула Н.А., Засадко В.В. Транскордонне співробітництво України в контексті євроінтеграції. URL : http://lv.niss.gov.ua/content/articles/files/Mikyala_Zasadko_24_06-c1513.pdf.
15. Сидоренко Н.О. Інституційно-правові аспекти міжнародного співробітництва органів місцевого самоврядування. URL : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2011-2/doc/5/08.pdf>.
16. Мікула Н., Софій О. Експрес аналіз законопроекту «Про внесення змін і доповнень до деяких законодавчих актів у зв'язку з ратифікацією Протоколу № 3 Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями стосовно об'єднань євро регіонального співробітництва». URL : <http://dialog.lviv.ua/wp-content/uploads/2015/12/analiz1.pdf>.
17. Тимченко І.Р. Територіальна громада як суб'єкт транскордонного співробітництва. URL : http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/4_2018/48.pdf.
18. Циклаурі О.Б. Органи місцевого самоврядування як суб'єкти транскордонного співробітництва (організаційно-правовий та фінансовий аспекти). URL : http://www.mekmdu.com.ua/wp-content/uploads/2015/01/%D0%A1%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_2014.pdf.
19. Чистякова Ю.В. Євро регіони як засіб децентралізації влади. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2014_6.2%283%29__10.

20. Волошин Ю.О., Папаяні С.В. Органи місцевого самоврядування в умовах європейської міждержавної інтеграції та муніципальної реформи. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vmdu_pr_2014_7_20.
21. Козлова Л.В. Модель п'ятисуб'єктного управління в органах місцевого самоврядування: проблеми взаємодії. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2014_40_50.
22. Мікула Н.А. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво. URL : <http://znc.com.ua/ukr/publ/book/book-mikula-2004/book-mikula-2004.pdf>.
23. Петренко О.М. Міжнародна діяльність органів місцевого самоврядування як складова частина зовнішньої політики держави. *Управління розвитком*. 2012. № 17. С. 39–41.
24. Циклаурі О.Б. Правова легалізація компетенції органів місцевого самоврядування України у сфера транскордонного співробітництва. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vmdu_pr_2013_6_25.
25. Чмир О.С. Нормативно-правове забезпечення транскордонного співробітництва в Європі та Україні. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2002_3_32.
26. Бутирська І.В. Форми діяльності соціально відповідального бізнесу у транскордонному співробітництві країн V – VI розширення ЄС та України. URL : <https://mkh11.xyz/web/media/mater-konf-ji--t-1-201174033.pdf>.
27. Вишняков О.К. Правовые формы экономической интеграции в европейский союз в контексте регионов Украины. URL : <https://jmce.ukma.edu.ua/sites/default/files/UESA-Journal-issue-7.pdf>.
28. Каштинський Є.О. Міжнародне співробітництво органів місцевого самоврядування. URL : <http://liber.onu.edu.ua:8080/bitstream/handle/123456789/10021/200-203.pdf?sequence=1>.
29. Лебедева А.Ю. Формування класифікаційних ознак, рівнів та напрямків розвитку форм транскордонного співробітництва. URL : <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/14768039991436.pdf>.
30. Мікула Н.А., Толкованов В.В. Транскордонне співробітництво. URL : http://www.slg-coe.org.ua/wp-content/uploads/2012/10/Book_Trnskordonne_final_14-Aprill-11.pdf.
31. Приходько В.П. Міжнародна співпраця регіонів в контексті зближення України та ЄС: зовнішньоекономічні, інвестиційні та управлінські аспекти. Аналітична записка. URL : <http://www.niss.gov.ua/articles/1554/>.
32. Тимченко І.Р. Організаційно-правове забезпечення співробітництва територіальних громад України в транскордонному просторі.
33. Коваленко Є.О., Гревцев О.О. Передумови становлення та розвитку транскордонного співробітництва в європейських країнах та Україні. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/drdu_2015_1_5.
34. Калат Я.Я., Демидюк О.П. Імплементация европейского досвіду функціонування інституціоналізованих структур співробітництва в Україні проблеми та перспективи. URL : <http://ird.gov.ua/irdp/e20170401.pdf>.
35. Кіш Є.Б. Методологічні аспекти системи євро регіонального співробітництва. *Ефективність державного управління : зб. наук. праць / Львівський регіональний інститут державного управління УАДУ при Президентів України*. 2008. № 1415. С. 63–70.
36. Кулчар І.Ф. Європейський досвід розвитку транскордонного співробітництва. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuist_2011_27_37.
37. Лутчак В. Інституційне та ресурсне забезпечення політики транскордонного співробітництва України та країн Європейського Союзу. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2014_39_37.
38. Барвенко Я.В. Міжнародне співробітництво органів місцевого самоврядування. URL : <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/handle/123456789/14678/276-278.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
39. Демченко І.С. Стан імплементції європейських правових стандартів місцевого самоврядування в Україні. URL : <http://econtlaw.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/03/1-149-157.pdf>.

40. Коваленко Є.О., Герцев О.О. Правовий механізм регулювання транскордонного співробітництва. URL : irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe.
41. Монастирний В.М. Нормативне регулювання транскордонного співробітництва. URL : http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/conf/2018-1/2018_01.pdf.
42. Петришина М.О., Петришин О.О. Міжнародно-правові стандарти у сфері місцевого самоврядування. URL : <https://dbms.institute/files/nd/15.pdf>.
43. Ренькас Т.І. Міжрегіональне співробітництво Західних областей України: становлення і перспективи розвитку. URL : http://ipk.edu.ua/upload/%D0%94%D0%98%D0%A1%D0%95%D0%A0%D0%A2%D0%90%D0%A6%D0%AF_%D0%A0%D0%95%D0%9D%D0%AC%D0%9A%D0%90%D0%A1-ilovepdf-compressed.pdf.
44. Соболь І.І. Правове регулювання транскордонного співробітництва територіальних громад в Україні. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/pubm_2015_1_21.
45. Стрижиченко Н. Транскордонне співробітництво: сутність та форми. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpchdtu_2013_34%281%29_35.
46. Антошкіна Л.І. Правові аспекти транскордонного співробітництва між Україною та ЄС. URL : <http://jbsec.donnu.edu.ua/article/view/4441/4474>.
47. Бойко Ю.В., Циклаурі О.Б. Європейський досвід організації місцевого самоврядування у контексті муніципальної реформи в Україні. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vmdu_pr_2014_8_12.
48. Прокопенко Л.Л., Рудік О.М., Шумляєва І.Д. Розвиток регіонального співробітництва України в контексті європейської інтеграції. URL : http://128-56.dbuara.dp.ua/institut/kafedra/vidannya_pei/Monografia.pdf.

